

อภิปรายผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเรื่อง ความรู้ทัศนคติ และผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้อภิปรายผลจากการวิจัย เฉพาะประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อยู่ระดับปานกลางค่อนข้างดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.86 จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน ระดับความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับปานกลางค่อนข้างดีนี้ ส่วนมากจะมีความรู้ดีเกี่ยวกับทางทฤษฎีทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาทางทฤษฎีของโรคพิษสุนัขบ้า (คาวา) ของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งไม่แตกต่างกันมากนัก การจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับโรคนี้ทำได้ง่าย เพราะคาวาทางวิชาการมีมากมาย ทั้งจากของกรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข ที่ผลิตคู่มือในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อต่าง ๆ หรือจากคาวาประกอบการศึกษาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเอง เพราะปัจจุบันนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้รับความสะดวกมากในการที่จะศึกษาต่อโดยไม่ต้องลาราชการ เช่น ศึกษาทางไกลกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง หรือผู้ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรต่อเนื่องของวิทยาลัยพยาบาลต่าง ๆ มหาวิทยาลัยมหิดล หรือมหาวิทยาลัยตามภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบกับจังหวัดร้อยเอ็ดได้จัดทำโครงการ " ควบคุมและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2524-2528 " และการดำเนินงานจริง ๆ ยิ่งทาคิดต่อกันเรื่อย ๆ ถึงปีปัจจุบัน (2534) ในการนี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เรื่อย ๆ เพื่อเตรียมพร้อมในการดำเนินงาน แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมีความรู้ดีทางด้านทฤษฎีเท่านั้น ความรู้ทางด้านปฏิบัติยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ท้องที่การระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า นั้นไม่ได้เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป แต่มักจะเกิดเป็นบางแห่งเท่านั้น เจ้าหน้าที่ผู้ที่เคยอยู่ในท้องที่ที่เคยมีการระบาดจึงจะมีความรู้ทางด้านนี้ดี เพราะเขาเหล่านั้นมีประสบการณ์จริง จึงทำให้สามารถจจจาและรู้วิธีปฏิบัติได้ดีกว่าผู้ที่รู้ในทางทฤษฎีเท่านั้น

2.ทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ค่อนข้างป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนมากอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 จากระดับมากที่สุด 5 แต่ก็มีผู้ที่มีระดับทัศนคติที่ไม่ดีอยู่ถึง ร้อยละ 19 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับชุมชน และเห็นความสำคัญขององค์กรในชุมชนอยู่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินงานตามโครงการสาธารณสุขมูลฐาน การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องทำในชุมชน เป็นส่วนใหญ่ และการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เป็นงานอย่างหนึ่งที่ต้องเข้า ดำเนินการในชุมชน เจ้าหน้าที่มีความเชื่อว่าการจะแก้ปัญหาต้องแก้ที่ต้นเหตุคือการ ป้องกันไม่ให้สุนัขเป็นโรคพิษสุนัขบ้า และเขาเหล่านั้นได้ทำงานคลุกคลีใกล้ชิดกับประชาชน ทั้งหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมทางด้านต่าง ๆ ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก อีกทั้งเมื่อ ปฏิบัติงานในพื้นที่นาน ๆ ก็จะทำให้ ความร่วมมือของชุมชนจะเป็นตัวชี้วัดได้ว่า การทำงาน นั้น ๆ จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความเชื่อในเรื่องทาง ทฤษฎีอยู่มาก ไม่เชื่อว่าไสยศาสตร์ หรือความเชื่อแบบพื้นบ้านจะทำให้ไม่เกิดโรคพิษสุนัขบ้า ได้ และยังมองเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่ม ผสส. อสม. และ กรรมการหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าในบางครั้งการดำเนินงานฉีดวัคซีนป้องกันโรคแก่สุนัขอาจมีผล ประโยชน์อยู่บ้าง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมีความรู้และทัศนคติต่อ เรื่องนี้อยู่ในระดับดี ความความเป็นจริงเจ้าหน้าที่เหล่านี้ไม่ชอบที่จะทำงานนี้เลย มี เพียงร้อยละ 7 เท่านั้นที่เห็นว่า กระทรวงสาธารณสุขควรดำเนินงานต่อไป แต่ร้อยละ 91.8 อยากให้โอนงานนี้ให้กับกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งค้านกับผลการวิจัย ของ สุวงศ์ ศาสตราวาท และคณะ ที่พบว่า หน่วยงานที่เหมาะสมที่ควรมีหน้าที่ควบคุม โรคพิษสุนัขบ้าคือกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 30.3 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 14.0 (สุวงศ์ ศาสตราวาท, 2533) แต่ก็มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวนหนึ่ง ร้อยละ 3.2 ที่ปฏิบัติงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 7 ปี ที่ยังไม่เคยได้รับพิจารณาเงินเดือนขั้นกรณีพิเศษ 2 ขั้น เลย ซึ่งในส่วนนี้อาจทำให้เจ้าหน้าที่มีระดับทัศนคติไม่ดีต่องานหลาย ๆ อย่างที่กำลังปฏิบัติอยู่ก็ได้

3. ผลการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปี พ.ศ. 2533 ส่วนมากสามารถทำได้อยู่ในระดับดีมาก ในการควบคุมโรคนี้ เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขจะตั้งเป้าหมายการดำเนินงานไว้ ปีต่อปี แยกเป็นจังหวัดขึ้นเท่าไร นิคฮอร์โมน

เท่าไร และกำจัดสุนัขเท่าไร เมื่อสิ้นปีนำผลงานทั้งสามส่วนมารวมกันและเทียบ เป็นร้อยละ ของผลงานคือ เป้าหมาย งานที่ทำสาขาที่สุดคือการฉีดวัคซีนคุมกำเนิดแก่สุนัขเพศเมีย และ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคแก่สุนัข ส่วนการกำจัดสุนัขนั้นหาได้ง่าย ส่วนหนึ่งจะวางยาเบื่อด้วย สตรีกนิตและแทงด้วยลูกดอก แต่ส่วนมากจะมีพ่อค้าจากจังหวัดสกลนครนำรถเร่เข้าไป ตามหมู่บ้าน แล้วจับสุนัขไปโดยแลกเปลี่ยนกับถังตักน้ำ สุนัขที่ถูกกำจัดไปโดยวิธีนี้มีมาก จึงเป็นผลให้การดำเนินงานหาได้ออยู่ในระดับสูง และอีกอย่างหนึ่ง สำนักงวนสาธารณสุข จังหวัดร้อยเอ็ดยังได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแก่สุนัขของประชาชน เป็นแบบเงินผ่อน โดยดำเนินการในรูปแบบของกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน (นิวัตติ เทพมณี, 2528)

4. ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ กับความรู้ หัสนคติ และผลการปฏิบัติงานต่อ งานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขแยกตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้กับหัสนคติ ผลการวิจัยพบว่า ไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ ชัยเลิศ ปริสุทธกุล ที่พบว่านักเรียน ที่มีความรู้ในระดับมากจะมีหัสนคติที่ดีต่อการใช้บัตรรายการห้องสมุด (ชัยเลิศ ปริสุทธกุล, 2531) การศึกษาของ สุพจน์ เพชรกรรพุม ที่พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับหัสนคติของปลัดอำเภอ ที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท (สุพจน์ เพชรกรรพุม, 2532) และการศึกษาของสมจิต แคนสีแก้ว ที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับหัสนคติของผุ้ประกอบการอนามัยผู้สำเร็จใหม่ ต่องานสาธารณสุขมูลฐาน (สมจิต แคนสีแก้ว, 2531) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้และหัสนคติของเรื่องที่แตกต่างกัน อาจจะมีสิ่งอื่น ๆ ไม่เหมือนกัน ถึงแม้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมีความรู้ในเรื่องนี้ระดับปานกลาง ค่อนข้างดี แต่ก็ยังมีถึงร้อยละ 91.8 ที่อยากจะให้โอนงานนี้ให้กับกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ ประกอบกับเจ้าหน้าที่มีงานอื่นที่ต้องทำปกติอยู่แล้วมากมาย (เจริญ ปลายชุมพล, 2532) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในหลายพื้นที่มีปัญหาค่าเงินงาน ฉีดวัคซีนป้องกันโรคนี้แก่สุนัข มีหลายคนต้อง เป็นหนี้ค่าวัคซีนกับทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด บางครั้งต้องจ่ายเงินของตนเอง แทนค่าวัคซีนให้กับชาวบ้าน เพราะทางตามจากชาวบ้านไม่ได้ ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่ ถึงแม้จะมีความรู้ต่อ เรื่องนี้ อยู่ในระดับค่อนข้างดีก็ตามแต่หัสนคติอาจไม่ได้ไปด้วยก็ได้

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับผลการปฏิบัติงาน และหัสนคติกับ ผลการ ปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเงินการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า นั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่มาเกี่ยวข้อง เป็นต้นว่า ฐานะทาง

เศรษฐกิจของชาวบ้านไม่ดี การยอมรับของชุมชนต่อปัญหาเรื่องนี้ และอีกหลาย ๆ อย่าง ที่สคนคิ
ไม่ได้ เป็นองค์ประกอบอย่างเดียวยังจะทำให้เกิดการปฏิบัติ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520)
ปัจจัยทางด้านความรู้ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ก็เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้น
ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านส่วนใหญ่แล้ว ยิ่งยากจน ถึงแม้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะห้
ความรู้แก่ชาวบ้านเท่าใด ก็คงทำให้ชาวบ้านปฏิบัติตามคำแนะนำได้ยาก โดยเฉพาะการ
การฉีดวัคซีนป้องกันโรคนี้แก่สุนัข และการฉีดฮอร์โมนคุมกำเนิดแก่สุนัขเพศเมีย
(อุตร จันทป, 2532) ซึ่งชาวบ้านจะต้องเสียเงินค่าวัคซีนและค่าฮอร์โมนเอง อีกทั้งการ
ดำเนินงานต้องทำติดต่อกันทุก ๆ ปี

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับตัวแปรเพศ ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความ
แตกต่างกันทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการดำเนินงานนั้น สถานีอนามัยหลายแห่ง
(72.8 %) ก็ทำร่วมกัน และบางแห่ง ต่างคนต่างทำ อีกทั้งมีสถานีอนามัยหลายแห่ง ที่
เจ้าหน้าที่เป็นครอบครัวเดียวกัน (คู่สมรส) จึงทำให้ทัศนคติที่มีต่องานนี้ไม่แตกต่างกันระหว่าง
เพศชายกับเพศหญิง เพราะบางครั้งทัศนคติของบุคคลหนึ่ง อาจมีผลให้คนอื่น เห็นคล้อยตาม
ได้ ในกรณีบุคคลนั้นเหนือกว่า (ประดิษฐ์ อุประนัย, 2518) ซึ่งเป็นไปได้ว่าภรรยา
อาจยอมรับทัศนคติตามสามี สามียอมรับทัศนคติตามภรรยาก็ได้ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ในสถานีอนามัยยอมรับทัศนคติตามหัวหน้าสถานีอนามัยก็ได้

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติกับตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า
ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P = 0.0042$ ทำให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่งานสาธารณสุข
ชุมชนมีทัศนคติแตกต่างกับเจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข ระดับ 4-5 เจ้าหน้าที่บริหารงาน
สาธารณสุขชุมชนส่วนมาก จะเป็นผู้ที่มีอาวุโส รับราชการมานานหลายปี ปัจจุบันมักจะดำรง
ตำแหน่งหัวหน้าสถานีอนามัย เกือบทั้งหมด มีประสบการณ์การ ทำงานป้องกันและควบคุมโรค
พิษสุนัขบ้ามาก อาจจะมีปัญหาความล้าสมัย และส่วนมากมักจะ เป็นผู้มีการะทางครอบครัว
จึงทำให้เพิ่มความยุ่งยากในการปฏิบัติงานนี้ ส่วนเจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชนส่วนมากจะเป็น
เจ้าหน้าที่ที่เพิ่งจบการศึกษา มีประสบการณ์ด้านนี้น้อยกว่าไม่มีมีการะทางครอบครัว และอยู่ใน
วัยที่กำลังตื่นตัวในการศึกษาและการทำงาน ประกอบกับ มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบน้อยกว่า
จึงทำให้ไม่ค่อยพบปัญหามากนัก อันจะส่งผลให้มีทัศนคติต่องานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าได้

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับระดับการศึกษาสูงสุด ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของจังหวัดร้อยเอ็ดปัจจุบันนี้กำลังอยู่ในช่วงการศึกษาต่อ เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เรียนทางไกลกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และเรียนวิทยาศาสตร์บัณฑิตกับวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ที่มาเปิดสาขาการสอนที่จังหวัดร้อยเอ็ดด้วย เหตุนี้จึงทำให้ทัศนคติของผู้ที่ศึกษาค่อจนสำเร็จไม่แตกต่างกับผู้ที่กำลังศึกษาต่อแต่ยังไม่สำเร็จในการปฏิบัติงานนี้นั้นส่วนมากแล้วผู้ที่ทำงานในพื้นที่เดียวกัน ถ้าพบปัญหาอย่างไรมักจะพบเหมือนกัน ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวนไม่น้อยที่เป็นคู่สมรสกัน (31.6 %) ซึ่งอาจจะทำให้ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ไม่แตกต่างกันเลยก็เป็นได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย